

■ Борба за сваку тону угља у зимским условима на „Тамнава-Западном пољу“

Кроз искушења до добре производње

СПРЕЧАВАЊЕ ШИРЕЊА ВИРУСА

COVID-19

У ЕЛЕКТРОПРИВРЕДИ
СРБИЈЕ

МЕРЕ ЗАШТИТЕ:

Често перите руке водом и сапуном (у трајању од најмање **20 секунди**) или користите средство за дезинфекцију на бази **70% алкохола**. После прања, чесму затворите марамицом или папирним убрусом.

Избегавајте **блиски контакт, руковање и љубљење**, а са саговорницима одржавајте раздаљину.

Не дирајте очи, нос и уста неопраним рукама.

Ако кашљете или кијате, **прекријте уста и нос** надлактицом или папирном марамицом.

Често **проветравајте** просторије.

Избегавајте боравак у **затвореном простору** са већим бројем људи.

Заједно против COVID-19!

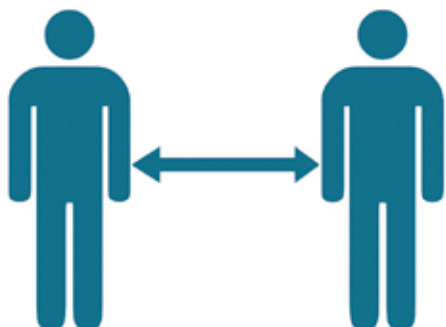

ПРЕПОРУКЕ ЗА ЗАПОСЛЕНЕ:

- обавезно и правилно носите заштитну опрему
- пре уласка у пословни простор дезинфикујте руке и обућу
- држите прописано одстојање од других особа
- брините о хигијени радног простора
- обавезно обавестите непосредног руководиоца уколико посумњате на симптоме COVID-19

ЗАПОСЛЕНИ И СТРАНКЕ ОБАВЕЗНИ СУ ДА НОСЕ ЗАШТИТНЕ МАСКЕ ПРИЛИКОМ УЛАСКА И ИЗЛАСКА И ЗА СВЕ ВРЕМЕ БОРАВКА У СВИМ ПРОСТОРИЈАМА ЈП ЕПС, БЕЗ ИЗУЗЕТКА.

У наредном периоду биће пооштрене контроле ношења заштитних маски.

**Одржавајте
раздаљину**

**Избегавајте да
додирujete лице**

**Перите руке око
20 секунди**

Садржај

04

из епс групе

Предавање др Владимира Шилкута на ЕТФ
**Развој уз систем
„Лим – Западна Морава“**

07

актуелно

Одлука в. д. директора ЈП ЕПС
**Именовани нови директори
у РБ „Колубара“**

10

У посети екипи
„Помоћне механизације“
За њих нема пролећног умора

12

Електрорадионица за
напојну и разводну мрежу Поља „Е“
Чувају једни друге

14

Са радницима Топлане
у аутоматизованој термокоманди
Ефикасније вођење постројења

15

Запис са Поља „Б/Ц“
**Јесу санке,
али не за санкање**

17

локални мозаик

ТО Лазаревац на
43. међународном сајму туризма
Бициклом до Београда?

19

Прве збирке
младих лазаревачких песникиња
Два гласа слободе

20

временов

Прича о Железничкој улици
**Лазаревачка
Скардарија**

Обраћање Мирослава Томашевића, в. д. директора ЈП ЕПС, запосленима

06

Борба за сваку тону угља у зимским
условима на „Тамнава-Западном пољу“

Кроз искушења до добре производње

08

Инвестициона оправка
са реконструкцијом
Четвртог БТО система

Припремају се за нове рекорде

импресум

ЕНЕРГИЈА
КОЛУБАРА

ИЗДАВАЧ: ЈАВНО ПРЕДУЗЕЋЕ ЕЛЕКТРОПРИВРЕДА СРБИЈЕ.
ЧАСОПИС ИЗЛАЗИ МЕСЕЧНО

В. Д. ДИРЕКТОРА: **Мирослав Томашевић**, ДИРЕКТОР СЕКТОРА ЗА ОДНОСЕ С ЈАВНОШЋУ: **Звездана Јовановић Поповић**,
РУКОВОДИЛАЦ СЛУЖБЕ ЗА ОДНОСЕ С ЈАВНОШЋУ: **Наталија Живковић**, РУКОВОДИЛАЦ ОДЕЉЕЊА ЗА ИНТЕРНУ КОМУНИКАЦИЈУ: **Ана Павловић**,
ТЕХНИЧКИ УРЕДНИК: **Милош Павловић**, УРЕДНИК ФОТОГРАФИЈЕ: **Милан Цвијетић**, АДРЕСА РЕДАКЦИЈЕ: **Карађорђева 37, 11550 Лазаревац**,
ТЕЛЕФОНИ: **011 785 5086, 785 5089**, Е-МАИЛ: **redakcija@rbkolubara.rs**, WEB SITE: **www.rbkolubara.rs**, НАСЛОВНА СТРАНА: **Александар Рашин**,
ЛОГОТИП: **Милош Павловић**, ШТАМПА: „Комазец“ д. о. о. Инђија, ТИРАЖ: **3.500**
Први број листа РБ „Колубара“, под називом „КОЛУБАРА“, изашао је из штампе 24. септембра 1960. године. Од 15. новембра 2017. носи назив „ЕПС ЕНЕРГИЈА КОЛУБАРА“

Развој уз систем „Лим – Западна Морава“

Уговор за израду Идејног пројекта, Студије оправданости и планског документа за РХЕ „Бистрица“ је пред потписивањем и план је да се изградња заврши до 2030. године

Изградња вишенаменог хидросистема „Лим – Западна Морава“ била би решење за све актуелнији проблем енергетске стабилности, независности и безбедности Србије, уз регулисање водотокова, обезбеђење резерви питке воде и подстицање привредног развоја земље, рекао је др Владимир Шилкут, саветник директора за пословни систем у ЈП ЕПС, на предавању на Електротехничком факултету у Београду. У оквиру предавања „Вишенаменско коришћење хидропотенцијала као могућа опција перспективног развоја електроенергетике, привреде и заштите животне средине у

Србији“, Шилкут је студентима, професорима и стручњацима из енергетике представио пројекат хидросистема „Лим – Западна Морава“, чији се развој тренутно разматра у „Електропривреди Србије“.

– Само срце пројекта и услов за реализацију била би реверзибилна хидроелектрана „Бистрица“ и њена горња акумулација „Клак“. Уговор за израду Идејног пројекта, Студије оправданости и планског документа за РХЕ „Бистрица“ је пред потписивањем и план је да се изградња заврши до 2030. године. Након тога би се радило на изградњи система „Лим – Западна Морава“ – рекао је он.

Како је објаснио, овај пројекат би обухватио изградњу три бране и више хидроелектрана или реверзибилних хидроелектрана, са акумулацијама чија би резерва износила чак један терават-час, што је више од тренутних укупних капацитета ЕПС-ових акумулација.

– Кључни објекат у хидросистему „Лим – Западна Морава“ била би брана Орловача, висине чак 200 метара, са хидроелектраном, затим деривациона ХЕ „Љубишница“, па брана и ХЕ „Роге“, затим деривациона ХЕ „Ћетиња“, кроз чији би се тунел лети вода испуштала у Западну

Мораву ради наводњавања и побољшања квалитета воде у том сливу. На крају би била брана за водозахват „Сврачково“, уз могућност да се и ту изгради хидроелектрана – прецизирао је др Шилкут.

Он је подсетио да је овај пројекат замишљен још пре више деценија, као и пројекат РХЕ „Бистрица“.

– Сада је идеја да се добри пројекти реafirмишу и иновирају – рекао је др Шилкут додајући да је његов допринос пројекту „Лим – Западна Морава“ предлог да се размотри изградња реверзибилних хидроелектрана, или да се бар уз хидроелектране остави простор за накнадну изградњу пумпних постројења, онда када достигнути ниво удела обновљивих извора енергије са варијабилном производњом у производном миксу то буде захтевао.

– Ове реверзибилне хидроелектране донеле би највећу могућу флексибилност електроенергетском систему Србије и омогућиле већу интеграцију ОИЕ. Кроз овај пројекат у наредних пола века Србија би обезбедила не само енергетску безбедност и стабилност, већ и интеграцију ОИЕ у највећој могућој мери. У систем би могло да се

прикључи и више капацитета на ОИЕ него што то предвиђају максималистички сценарији – истакао је др Шилкут.

Говорећи о вредности инвестиције и могућностима за финансирање, др Шилкут је навео да је предлог да држава кроз помоћ из ЕУ и других фондова за зелене пројекте обезбеди новац за финансирање брана, приступних путева, хидротехничких и гравитационих тунела, јер је то у функцији регулисања водотокова и смањења опасности од поплава, док би енергетски део био ЕПС-ова обавеза.

Р. Е.

Млади кадрови

Надам се да ће презентација оваквих, добрих и перспективних идеја и пројеката, најпре стручној, а потом и широј јавности, допринети стварању боље медијске слике и повратити углед и поверење у ЕПС. И током периода у ком су они били нарушени, млади, стручни и компанији привржени кадрови ЈП ЕПС размишљали су и делали, иницирајући реafirмацију тих идеја и пројеката. Тиме су подстакли и нас старије колеге на акцију, у правом правцу – закључио је Шилкут.

Обраћање Мирослава Томашевића, в. д. директора ЈП ЕПС, запосленима

Поштоване колегинице и колеге,

„Електропривреда Србије“ је одувек била и остаје темељ и најважнији сегмент живота грађана и привреде Србије, а бити део највеће енергетске компаније велика је одговорност и част за сваког у ЕПС-у. Зато од ступања на дужност в. д. директора „Електропривреде Србије“ дајем максимум да сагледам комплексност ситуације и да са стручним кадровима омогућимо сигуран рад система и направимо стратегију опоравка наше компаније. Мој једини циљ је стабилан и јак ЕПС.

Имам потребу да се свим запосленима захвалим на ангажовању, посвећености и труду током стабилизације нашег система протеклих месеци. Хвала што свакодневно дајете све од себе, што не одустајете и што сте истинска снага „Електропривреде Србије“. И у наредном периоду биће много изазова и неопходно је да сви заједно пружимо максимум како бисмо у потпуности подigli нашу производњу после прошлoгодишњих дешавања.

Једино ми можемо да се изборимо за место које ЕПС заслужује, јер сви знате да ЕПС има потенцијал да буде једна од најбољих енергетских компанија у Србији и региону. Највећа вредност ЕПС-а су људи, запослени који су деценијама уназад пребродили многе недаће и потешкоће и сачували ЕПС у свим временима. Нема ЕПС-а без рудара на копу, руковалаца у погонима електрана, без вредних мајстора и стручних инжењера, врсних економиста и правника, јер само заједнички рад запослених свих струка доноси успех. Нема мање или више важних, сви имамо један циљ – да подигнемо ЕПС на позицију коју заслужује, на прво место по успеху и резултатима.

За то нам је потребна и подршка стручне јавности и научних институција, па ће се убудуће, кроз обнову веза са науком и реафирмацију рада стручних савета, у којима ће бити и представници Српске академије наука и уметности, факултета, института, ЕПС-у отворити потпуно нове могућности за развој нових инвестиција и иновирање старих, запостављених идеја и пројеката, уз примену нових технологија.

Следи нам много рада, неће бити лако, али као и на свим ранијим пословима даћу све од себе – знање, време и стручност, да постигнемо циљ, а подршку и помоћ очекујем и од свих вас. У том погледу је од изузетне важности и улога средњег и вишег менаџмента наше компаније, како би знање, способности и могућности сваког запосленог дошле до изражаја и биле усмерене на оно у чему је он најбољи и чиме највише може допринети остварењу заједничког нам циља. Важно је да покажемо слогу и професионализам, јер је то једини начин да ЕПС постигне успех, развија своје пројекте и у будућности опстане и остане најснажнија карика у економији Србије. Сада је право време и да искусни, прекаљени кадрови уз нову снагу и енергију наших младих стручњака покрену развој нових идеја, да се да шанса младим снагама, јер они су ти који ће водити ЕПС у будућности.

Сигуран сам да једино сви заједно можемо вратити нашу „Електропривреду“ на место које заслужује и да са поносом свако од нас може да каже да је део великог ЕПС-а.

**С поштовањем,
Мирослав Томашевић,
в.д. директора ЈП ЕПС**

Кроз искушења до добре производње

Током првог тромесечја ове године, упркос бројним потешкоћама, рудари најпродуктивнијег „Колубариног“ копа произвели око 3,23 милиона тона угља

На површинском копу „Тамнава-Западно поље“ током прва три месеца ископано је око 3,23 милиона тона угља. Производња угља је стабилна упркос пожару на „одлагачу 4“, преко којег су, поред јаловинског, своју откритку, односно прослојке, одлагали и багери са угљених система. Овакви резултати копа „Тамнава-Западно поље“ на нивоу су претходних година, а захваљујући лигниту са овог копа одржана је стабилност електроенергетског система Србије.

Због пожара 11. јануара одлагач за међуслојну јаловину искључен је из производног процеса и одмах је организован други начин рада у новим околностима. Настојања да се што пре успостави регуларна производња ставила су пред запослене овог копа обавезу да бројним технолошким операцијама, углавном скраћивањем и продужавањем траса, организују рад и прилагоде се карактеристикама заменског одлагача мањег капацитета. Све те активности захтевале су додатно време и рад и зато производни резултат на угљеним системима има додатну тежину.

– Морали смо да се прилагодимо ситуацији и организујемо најбоље што можемо. Током првих пет дана априла са „Западног поља“ у термоелектрану је отишло 172.700 тона лигнита, а са Поља „Г“ још 100.000. Годишњи ремонти угљених система неће бити стандардно у мају, већ касније. Једино ћемо на „ведричару“ обавити неколико неопходних послова док будемо померали

траке. То ће трајати осам смена. Надам се да ћемо у другој половини године бити мало растерећенији, како бисмо се добро припремили за зиму и произвели довољно угља – рекао је Небојша Симић, технички директор.

С обзиром на то да је лежиште „Западног поља“ све раслојеније и да однос угља и јаловине у лошијем, западном, делу копа досеже однос и 4 : 1 у корист откритке, потребно је много више рада машина и људи да би се стигло до тоне угља. Зато се у тим

Багер „чистач“

Посебан и најтежи задатак минуле зиме имао је угљени багер „глодар 1“. Поред рада на копању угља, уклањао је гомиле блата и остатке који су били последица бројних технолошких скраћења. Обилазио је све транспортере, где је било могуће радио је самостално, а уз помоћ једног или два бандвагена из откопаних простора склањао је међуслојну јаловину.

Посада и надзорно-техничко особље на роторном багеру „глодар 5“

деловима лежишта угаљ копа само у летњем периоду због услова рада, па ће за око месец дана угљени багери напустити повољне партије у источном делу копа како би их сачували за наредну зиму.

На „Тамнави“ кажу да је посебан изазов обезбеђивање лигнита потребног квалитета за коришћење у објектима термосектора. Помоћник управника за производњу и квалитет угља Зоран Пажиновић истиче да се постизање потребног квалитета, када су багери у одређеним партијама, ради умногме на основу искуства багериста.

– Комбинација багера је најважнија. Радимо то у договору са багеристима, њихове процене су драгоцене и увек их узимамо у разматрање. Чинимо све да копамо угаљ који је задовољавајуће калоријске моћи и тиме омогућимо рад електрани без или са врло мало мазута – објаснио је Пажиновић.

Како нам је рекао, током зиме су три багера копала угаљ. Роторни багер „Г5“ од краја новембра до краја марта налазио се у главном угљеном блоку источног дела копа, где се најбоља производња по квантитету и квалитету добија када се примењује селективни режим рада, што је сада био случај. Рад „ведричара“ увек је од великог значаја за квалитет ископаног угља, а ове зиме он је био веома поуздан.

Због сложеног лежишта са доста прослојака и одлагача на међуслојној јаловини мањег капацитета прибегавало се раздвајању багера, тако да један буде на угљу, а други на пребацивању, док „ведричар“ прослојке одлаже у откопан простор. На првој линији угља, због удаљености, багер је јаловину пребацивао преко транспортера, а продужена су два сабирна транспортера, по један угљени и јаловински како би се развијао источни део копа.

– На западном делу се налазе за нас тренутно велике количине јаловине. Делимично смо скратили транспортер, али се надамо да ћемо ускоро ту дужину вратити и успоставити западну границу као што је била – додао је Пажиновић.

У оцени да је ова зима била посебно тешка, са обилним падавинама и ниским температурама, сагласни су сви из смене Д на „глодару 5“, као и шеф Првог и Другог БТД система Саша Марковић. Он истиче да су се борили свим снагама да произведу што

више угља уз што мање откривке. Имали су велику подршку у машинама „Помоћне механизације“, као и довољно откривеног угља.

Мазач на роторном багеру Лазар Андрић акценат је ставио на колегијалност и тимски рад. Он мисли да су све недаће пребродили захваљујући томе што посада „петице“, од почетка рада 2014. године, функционише као екипа. Све смене остале су у истом саставу као на почетку, добро се познају и ту су једни за друге, што је веома битно за добар рад.

– Са првим хладним данима, режим грејања мора да се подигне на виши ниво. На ниским температурама, стежу се маст и уља, па и хидраулично уље у клиповима. Неопходно је грејати их у пресама, а њих је потребно често обилазити и проверавати температуру – испричао нам је о свом послу Андрић, наглашавајући да за мазаче кажу да су срце багера, јер од тога колико су склопови подмазани зависи како ће машина да ради.

Руководилац бандвагена у резерви Ратко Илић каже да је он ту за све што је потребно. За 30 година рада на копу много тога је научио па, по потреби, без проблема може да замени планир-мајстора, али и помоћног радника. За бандваген који ради уз роторни багер објаснио нам је да је његова улога да омогући моћној машини да што више откопа, тако што постаје њена „продужена рука“. Без њега багер не може толико да кружи око бубња.

Упркос тежем начину рада, свакога дана пут ТЕНТ-а са тамнавских копова оде 36 возова са колубарским лигнитом.

М. Димитријевић

■ Одлука в. д. директора ЈП ЕПС

Именовани нови директори у РБ „Колубара“

Одлуком Мирослава Томашевића, в. д. директора ЈП ЕПС, именовани су нови директор корпоративних послова и финансијски директор у Огранку РБ „Колубара“.

За директора корпоративних послова у Огранку РБ „Колубара“ именован је Ђорђе Кучинар. Дипломирао је на Правном факултету Универзитета у Београду, као и на Високој грађевинско-геодетској школи струковних студија у Београду – геодетски одсек. Положио је правосудни испит.

Радну каријеру Ђорђе Кучинар градио је у суду, катастру непокретности, ПД РБ „Колубара“, Управи ЈП ЕПС, Огранку „Термоелектране – копови Костолац“.

Од фебруара 2017. године до априла 2022. године Кучинар је обављао послове и задужења на радном месту

директора корпоративних послова Огранка „Термоелектране – копови Костолац“.

За финансијску директорку Огранка РБ „Колубара“ именована је Љиљана Милошевић. Дипломирала је на Економском факултету Универзитета у Београду и завршила специјалистичке студије за јавне набавке на Техничком факултету у Новом Саду.

Након основних студија каријеру је почела у РЕИК „Колубара“ 1984. године. Радила је у финансијској и економско-планској служби „Колубаре“, економском сектору Управе ЈП ЕПС. Од 2004. до 2015. године је била руководилац Финансијске службе ПД РБ „Колубара“, а од 2015. до октобра 2020. је обављала послове помоћника директора за економске послове Огранка РБ „Колубара“. Претходних годину и по дана радила је као пројект-менаџер.

Р. К.

На нову позицију измешта се 70 одсто опреме. Покретање система очекује се крајем априла. Све службе функционишу савршено, одлично се слажу и лако договарају

У источном делу Рударског басена „Колубара“ у току је један од најзначајнијих послова за његов даљи развој – инвестициона оправка са реконструкцијом Четвртог БТО система. У ремонту су „глодар 2“ и „одлагач 1“, а планирана реконструкција једна је од највећих овог система, јер се на нову позицију измешта око 70 одсто опреме. То подразумева пребацивање свих чланака, погонских, повратних станица и траке.

Због великог обима посла, који уз све остало предвиђа и замену редуктора багера, инвестициони послови почели су средином фебруара. Тада је почела демонтажа дела по дела система, осим утоварне траке (етажни транспортер ЕТ 1.0), која остаје исте дужине и положаја.

Екипе ангажованих радника посетили смо у јеку активности. Бојан Мирковић, шеф система, детаљно нас је упознао са

Припремају се за нове рекорде

Бојан Мирковић

обављеним задацима, као и оним који су пред њима.

– Завршили смо око 70 одсто трасе која нас је, узимајући у обзир и временске услове, поприлично намучила. Сада смо ушли у партије где је бољи материјал, где се не захтева обимнији рад машина, па како „освајамо“ трасу упоредо радимо паковање понтона и чланака – каже Мирковић.

Он напомиње да је управо преношење чланака један од дужих процеса.

– Део њих преносили смо цевополагачима на нову позицију, ону која нам је била ближе. Преостала три километра чланака пребацијемо уз помоћ две дизалице и камионима који су специјално прилагођени нашим потребама. Како у камион стаје по један чланак, што је дневно 14 или 15, посао тражи много времена – наглашава Мирковић.

Погонска станица 1.1 је комплетно завршена, центрирана, спремна и са електро и машинске стране. Погонска станица 1.3. се поставља на нову позицију, што је, како наш саговорник напомиње, уједно и најкомплекснији део реконструкције када је реч о траси, јер су ту лошији материјал и већа заводњеност. Траса ће бити дугачка 1.928 метара. Постављен је део чланака и каблова и увелико се раде вулканизације и провлачење трака. Све погонске станице, укључујући и 1.4 чији транспорт је најдужи, око четири километра, обављен је уз помоћ хидрауличне платформе.

– Иако немамо оптималан број машина за обим посла који је пред нама, имамо разумевања јер

се скоро свакодневно на неком систему ради продужетак или скраћење. Посебно бих нагласио да све службе функционишу савршено, одлично се слажемо, лако договоримо, што је у овом послу од изузетне важности. Ако у неком моменту нема машине на располагању, урадимо оно што може. Због мањка радне снаге, сви радимо све. Одличну сарадњу имамо и са „Помоћном механизацијом“, „Металом“, Геометарском службом. То много значи јер нам је свима циљ да ремонт буде урађен квалитетно

Ремонт багера и одлагача

Велики послови током инвестиционе оправке Четвртог БТО система предвиђени су и за „глодар 2“. Како каже Бојан Мирковић, багеру се враћа стари сјај, што значи да ће моћи да копа пуним капацитетом и обара производне планове.

– Ради се комплетна замена свих багерских трака и ролни, као и редовни сервиси бубњева. Посебно је важна регенерација транспорта, с обзиром на то да улазимо у комплекснији део лежишта – објашњава Мирковић.

Ненад Ђорђевић, машински инжењер система, истакао је да се на „глодару 2“ ради комплетна санација радног точка са погоном и санација редуктора копања.

– Радни точак се ревитализује, мењају се кашике и хабајући делови на точку, а ревитализује се и редуктор радног точка. Највећи проблем имали смо са редуктором копања у последње време, па се осим кутије, уграђују сви нови делови. Главни акценат је на сређивању транспорта „глодара“. То значи да је задигнут комплетно велики транспорт, раде се све папуче, точкови, сва колица, као и замена свих ролни на багеру и оштећених бубњева, и мењају се гуме свих трака. Сређује се и мали транспорт – каже Ђорђевић.

■ „Глодару 2“ се враћа стари сјај

и у предвиђеном року – истакао је Мирковић уз напомену да се покретање система очекује крајем априла.

Од Горана Станића, машинског пословође, чули смо детаље о транспорту и постављању трака.

– Оне су широке два метра, највеће у овом делу басена, и знатно су теже од обичних. За превоз смо користили „санке“,

јер на њих може да стане око 600 метара траке, што је око 60 тона. Наравно, на тај начин се остварује и уштеда јер израда састава кошта. Комплетан процес се одвија тако што траку најпре машинама извучемо па је потом „ишлингами“, односно спакујемо на санке, и уз помоћ њих транспортујемо до позиције где је онда „рашлингами“, односно распакујемо и поставимо на чланке – појаснио је Станић.

Он је напоменуо да је потребно да се замени од 20 до 30 одсто ролни које су дотрајале и похабане. Кад год имају слободну машину, ангажују је да мења ролне, односно ревитализује чланке.

Ова реконструкција специфична је и по највећој „сеоби“ каблова у последњих десетак година. Стевица Милић, електропословођа Четвртог БТО система, објаснио нам је овај податак пластично.

– Досадашње напајање система одвијало се далеководом преко трафостанице „Зеоке 7“, која снабдева барошевачку и зеочку страну угљенокопа. Сада смо пребацили 20 километара 35 kV високонапонског кабла на напајање из трафостанице „Зеоке 5“, која опскрбљује медошевачку, односно волујачку

страну. Фактички, спуштамо кабл одозго надоле, како се осваја траса тако полако постављамо каблове дуж система. То ради Електрослужба Поља „Б/Ц“, односно група за далеководе и наши електричари са система – каже Милић. – Замислите 20 километара, све смо ми то морали да спакујемо да не би дошло до неког оштећења,

пребацимо, па онда постављамо на део по део трасе који се са рударске и машинске стране завршава. Веома мала количина је пребачена каретом. Углавном смо, уз ровокопач, а често и ручно товарили по два круга од по 1.500 метара кабла на „санке“ јер није постојала могућност да се све увари на карету. Све с циљем да се посао што пре заврши.

То није све, јер им предстоји огроман посао постављања далековода оптике који мора да се протеже до Волујка, јер не постоји могућност да се диспечарски центар пребаци на Волујак. Уз то иде и провлачење нисконапонских каблова, као и сервиси станица и повратних бубњева. Милић наглашава да је за саму пробу овог, аутоматизованог, система потребно пет дана.

– Имамо 66 „печурки“, тј. стоп тастера за заустављање система и свака мора да се проба како реагује. Такође, проверавамо све сензоре станица, одлагача, глодара, камера, повратног бубања и траке. Сада нам је систем краћи јер смо се подигли на вишу нивелету. Био је готово седам километара, а сада је око пет и по – рекао је Милић.

Д. Весковић

Прилагођено напајање за „одлагач 1“

Чим је систем заустављен, приступило се транспорту „одлагача 1“.

– То нам је био мало тежи део посла јер је „одлагач“ морао да пређе 2,5 километара до места где је планиран плац за инвестициону оправку. Међутим, како се он напаја са 35 kV, а на Волујку само постоји 6 kV напајање, трафостаница „Зеоке 5“ је преправљена и уз придодат кабл самом багерском, успели смо. Било је потешкоћа због трасе, јер је и време било лоше, али је завршено. Одлагач је тренутно у ремонту мањег обима, сервисира се и замењује дотрајала опрема – рекао је Мирковић.

Када клизни воз неће да клизи

Како сазнајемо од надлежних на Четвртог БТО систему, најдуготрајнији процес је транспорт клизног воза на позицију удаљену 2,5 километара. Наиме, ова огромна справа не може да се „пренесе“. Пошто поседује свој погон, односно агрегат, она себи обезбеђује струју и могућност транспорта. Међутим, неопходно је поставити колосек по коме би се кретала. Радници Припреме постављају понтоне и шине, односно праве колосек, тако да колико они напакују, толико клизни воз може да пређе. То је сваког дана 30 до 40 метара. После транспорта одлагача, то је један од комплекснијих захвата током ове реконструкције.

За њих нема пролећног умора

Велики број помоћних машина даноноћно ствара услове да велика рударска механизација ради пуном паром

Познато је да су површински копови будни 24 сата сваког дана у години, да је свака сезона радна и да су за њих сва годишња доба иста. Ипак, долазак пролећа увек доноси промену атмосфере на системима, па свако ко се у друштву рудара нађе након веома напорне зиме види да су послови, пратећи природу, процветали.

Ужурбале су се и екипе „Помоћне механизације“, без којих се рударски радови не могу замислити. Припремајући се за ремонт и реконструкције система, радна јединица Експлоатација механизације почела је пролећно „улепшавање“ на Пољу „Е“. Пратећи траг машина и звуке булдожера, ровокопача, цевополагача, који су долазили са свих страна, посетили смо ову екипу док је, једног од последњих дана марта, у синхронизацији са великим рударским машинама, обављала уобичајене послове.

Дочекали су нас у лепом расположењу, па је разговор са технологом Славком Максимовићем и главним пословођом Драганом Хајзери, који су нас угостили на свом „полигону“ рада, дубоко у копу, текао спонтано.

Осим уобичајених послова сменских машина које су везане за роторне багере, одлагаче и дреглајне и чији је задатак да стварају услове за несметан рад основне механизације 24 сата дневно, на коповима раде и машине које су ангажоване по 12 сати и у првој смени.

– Закуп износи и до 12.000 сати месечно и врло мало имамо одступања од тога. Поред сменских машина ангажовано је и

■ Славко Максимовић и Драган Хајзери

шест булдожера по 12 сати, пет самоходних дизалица (цевополагача) и од шест до осам хидрауличних багера. Ту су и специјалне машине за чишћење погонских станица и трачних транспортера. Увек смо ту за рударе, када год да нас позову, а зна се да су услови такви да то често захтева и прековремени рад – каже Максимовић.

Циљ је да основна рударска механизација ради пуним капацитетом, а булдожери који су везани уз сам одлагач или роторни багер омогућавају да се тај циљ и оствари.

То подразумева израду трасе, одржавање проходности путева до објеката и низ других неопходних послова. Руководи који раде по 12 сати углавном обављају капиталне послове – од припрема трасе за нове системе, преко вуче станица до реконструкција система – набраја технолог овог дела „Помоћне механизације“.

Максимовић додаје да је возни парк у претходним годинама доста осавремењен, али да недостају руководи. Рецимо, у овој радној јединици има 102 запослена, од чега су 85 „мајстори“ који могу да рукују машинама.

Једног од њих – искусног мајстора Милету Митровића, познатијег по надимку Цапин, затекли смо на изради трасе за транспорт погонске станице В1.

– За који дан ми је 58. рођендан, а прегурао сам и 40. годину стажа у „Помоћној“. Још неколико дана и одох у пензију. Доста

од мене. На млађима је да гурају даље – каже Милета, који је од првог радног дана на гусеници. Управљао је готово свим машинама које су заступљене на копу. Тренутно је за воланом машине „Komatsu“, међу коповцима познатије као „јапанац“.

– Иако на први поглед може да се учини да је ово „седење“ лако, то није тако. Слушам машину, слуша она мене. Са мојим искуством, одговорно тврдим да од „Caterpillara“, или како га ми зовемо, „американца“, нема бољег. То је идеална машина за овакве терене, а о степену искоришћености да не причам. Све остало су копије, бар за мене – испричао нам је Цапин, који ће у време објављивања овог разговора већ бити пензионер, али са планом. Чека га башта, односно узгајање органске хране, фарма коза и дивљих кокошака.

Завршио је са седењем, шали се. У „Помоћној“, срећом, има ко да га наследи.

– Син ми је ту, доле код „глодара 8“, булдожерац. Млад, добар руковалац. Вредан

Крвоток за коповско срце

Сви послови на Пољу „Е“ завршавају се уз договор и координацију две екипе. За раднике „Помоћне“ свакодневни задаци на етажама и путевима до објекта су рутини, коју даноноћно без потешкоћа обављају.

– Ако желимо пластично да објаснимо, копови са багерима представљају срце, а ми крвоток – уз осмех појашњава Славко Максимовић.

Одржавање

Када је реч о одржавању, потешкоће најчешће прави набавка резервних делова за механизацију.

– Ипак, рудари увек имају разумевања, као што смо и ми ту увек за њих, и ноћу и дању – рекао је главни пословођа Драган Хајзери.

је, нема шта, то вам је исто као да сам ја на копу – смеје се поносни отац.

Причу смо наставили са главним пословођом, Драганом Хајзери, човеком за кога колеге кажу да га поштују као шефа, а воле као колегу. Он је још једном потврдио колико је посао руковаоца машином на копу захтеван, иако можда на први поглед не делује тако.

– Пре свега, важно је да се одлично познају електро и механичке карактеристике машине и да се прате мерни инструменти. Дobar руковалац мора константно да ослушкује рад и одлично познаје пут којим се креће по угљенокопу. Веома је тешко управљати машином у условима смањене видљивости, ноћу, по магли и прашини, киши или снегу. Потребно је време да се руковалац обучи и за основне послове, а да би постао мајстор потребне су године искуства. Није занемарљив фактор ни одређени природни дар, способност да се осети шта је испод гусеница – јасан је Хајзери.

Он објашњава да је на Пољу „Е“ током марта направљена траса за транспорт погонске станице В1, са два булдожера који раде по 12 сати. Такође, постављани су понтони и чланци на Првом А систему. Тренутно се ради на продужетку трачног транспортера БТС система код „глодара 8“, на чему су ангажовани цевополагачи и хидраулични багери. Ту су и свакодневно померање трачних транспортера на системима, мање реконструкције, изношење чланака и понтона, вуча погонских станица.

■ Цапин на својој машини

Како су радови били у јеку, па нисмо желели да ометамо процес, Хајзери нам је објаснио колико је захтевна самоходна дизалица, популарно звана цевополагач.

– Цевополагач је посебно комплексна машина за руковање, јер поред најразличитијих послова монтаже, демонтаже делова и опреме, захтева и ношење терета. Посебно је важна концентрација руковаоца,

јер упоредо са послом који обавља он мора да води рачуна и о радницима који машину окружују, а њих је увек десетак. Због својих великих могућности и свестраности, хидраулични багер је такође веома тражена машина на сваком објекту у копу – каже наш саговорник.

Свака машина „Помоћне“ направи више од 4.000 радних сати током годину дана. То је прилично велики број сати за механизацију.

– С обзиром на захтеве који су пред нама свакодневно, погонска спремност наших машина мора бити висока у сваком тренутку. Обим послова је велики, а неке машине су прилично израђене. Обнова возног парка увек је добродошла и може само да подигне ефикасност нашег погона – речи су Драгана Хајзери, који додаје да је у овом процесу немерљив значај булдожерске радионице за одржавање машина. Фактички, без њих „Помоћна“ не би могла да функционише.

– Кључ је у људима, јер ефикасан и успешан рад био би немогућ без добре сарадње руковалаца и надзорног особља „Помоћне“. Наравно, укључујући рударску, електро, машинску службу и руководство Поља „Е“, које је по мом мишљењу, а у овом послу сам више од 30 година, на завидном нивоу – речи су главног пословође механизације који уз шеретски осмех најављује свој одлазак у пензију.

– Има још до септембра, дуги су коповски дани. А до тада... Има још посла који треба обавити – каже пензионер у најави.

Т. Крупниковић

■ Радови на Пољу „Е“

Уважавамо се и подржавамо,
и стално смо на опрезу.
Чак и када неко има личне
проблеме, а живот увек иде
горе-доле, трудимо се да
помогнемо, а да посао не трпи –
кажу радници из ове јединице

Током процеса затварања Поља „Д“ и пребацивања система и опреме на Поље „Е“ изузетно су били важни послови Електрорадионице за напојну и разводну мрежу Поља „Е“. Радници ове јединице, једне у низу радионица Старе монтаже у Барошевцу, последњих година интензивно су пребацивали километре високонапонских каблова на нову локацију и обављали друге електропослове без којих нови коп данас не би могао да ради. Иако су завршили значајан и сложен посао, они не улазе у мирнију фазу. Свакодневно напајају и разводе електричну енергију на Пољу „Е“ и делу тамнавских копова, одржавају трафостаницу 110/35 киловолти у Вреоцима, виталну тачку енергетског система „Колубаре“ за напајање копова, „Прераде“ и „Метала“, као и седам трафостаница нижег напонског нивоа распоређених по ободима копова за напајање рударске механизације и објеката. Такође, одржавају и изграђују далеководе, нисконапонску мрежу и вулканизерску опрему.

Формирана седамдесетих година прошлог века, радионица је с првобитне локације у Зеокама осамдесетих пребачена у Барошевац. Данас је чине две, односно три групе. Једна одржава трафостанице, а друга далеководе и нисконапонске мреже, као и све објекте на Пољу „Е“, насеља Медошевац и Вољујак, водовод, „Помоћну механизацију“, Стару монтажу и друге објекте и насеља. Трећа екипа је Група за вулканизацију каблова која наставља и санира високонапонске каблове.

– Напредовање рударских радова подразумева премештање система, а наш део посла је да сакупљамо каблове и изменимо далеководе који то прате. Реч је о километрима удаљеним локацијама, па каблове намотавамо каретом (кабловска приколица). То је веома захтеван физички посао. Рударска служба, у складу са технолошким захтевима, диктира активности, а наше је да их пратимо. Посао подразумева и израду нових трафостаница, далековода, траса. Тренутно израђујемо далеководе из нове трафостанице „Зеоке 2“, уз свакодневно одржавање регулације високонапонских каблова – објаснио је Горан Војновић Гера, главни пословођа за напојну и разводну мрежу.

Уз Војновића, управљачко језгро чине Горан Марковић Маре, пословођа напојне и

разводне мреже и одржавања далековода, и Дејан Матијевић, пословођа за трафостанице. Надзорни тим чине Стеван Ђурђевић, Слободан Петровић и Милутин Јовановић. Административне послове, пратећи део радионичке приче, обављају колегијнице Јелена Марковић и Јасмина Терзић.

Војновић, Матијевић и Марковић ујутру деле радне задатке. До 15 часова углавном буде пет до десет различитих интервенција. Увек се деси нешто мимо редовног распореда. Иако имају три групе, некада сви раде све. И све стижу. Кажу да су за

квалитетан рад важни добра координација, дисциплина, будност, одговорност, колегијалност, солидарност и безбедност, пре свега. Чувају једни друге. И стално су на опрезу, с обзиром на то да се ради са високим напонам. Посаде у трафостаницама раде по сменама. Због испадања далековода мобилни су 24 сата, долазе и интервенишу по позиву.

– Старији уводе млађе у посао. За то је потребно најмање неколико година. Увек иду са старијима, после неког времена почињу сами да раде, али и даље уз надзор. Наш је

Никола Живојиновић,
сервисирање опреме за вулканизацију траке

Друге

задатак да видимо ко шта може. У принципу, сви су ангажовани на свим пословима, али су неки ипак „специјализовани“ за одређене задатке. Због високог напона на терен увек иду најмање двојица. Безбедност је на првом месту – истиче Марковић.

Друже се и ван посла. Редовно иду на новогодишње прославе. Међу млађима влада спортски дух. Дани почињу интерним шалама. У проблематичним ситуацијама остају смирени. Захтеван, одговоран и опасан посао ублажавају поверењем и хумором.

– Све што постоји и сија, и на високом напону и на ниском, задужење је наше радионице. Док се, на пример, не отклони квар у трафостаници, ништа друго на копу не може да ради, па нема ни угља. Иначе, кроз разне ситуације смо прошли. Коп је жива ствар, морамо да се прилагођавамо. Некад се на основу искуства одлучује у тренутку. Не можете сваки пут звати некога и питати шта да радите – напомиње Војновић.

Осим мањка људи, запослени као проблеме наводе лош приступни пут и то што немају сопствени превоз, па често зависе од других. Нечија интервенција траје пола сата, нечија шест сати. Неретко по завршеном послу чекају да их одвезу на другу интервенцију.

– Ако имате добре сараднике, није тешко радити. Када људима који знају посао и којима верујете дате задатак, све иде лако. Постепено градите себе, растете и пословно и приватно. Незгодно је да ја о томе причам,

али овде је заиста пријатна атмосфера. Наравно, уз поштовање правила струке. Уважавамо и подржавамо једни друге, млађи се навикавају и уклапају. И увек је све ствар договора. Чак и када неко има личне проблеме, а живот увек иде горе-доле, трудимо се да изађемо у сусрет и помогнемо, а да посао не трпи – сумира утиске Војновић, који је у радионици од 1988. године, а на месту главног пословође пет година.

Запосленима је у радионици на располагању око 200 квадратних метара.

Матеја Богдановић, сервис механизма високонапонских прекидача

Раде с прекидачима који се користе у разводним постројењима. Радници објашњавају да је стара опрема поуздана и да се уз одржавање може користити деценијама. Постепено прелазе и на нову. У радном простору сервисира се опрема за вулканизацију траке. Ту су и каблови, апарати за заваривање, грејна тела, ручни алати, разводни ормари. Поред наведених послова, Група за вулканизацију каблова ради на припреми високонапонских каблова (израда кабловских завршница, кабловских наставка и испитивање исправности каблова). У радионици се налазе и радне површине за држање алата.

Временске прилике многоме одређују услове на терену. Посла, кажу, има увек, а највише када је време најлошије. Без обзира на врућину, лакше је преко лета јер нема блата. Опрема је осетљива на влагу и лоше услове на терену.

Матеја Богдановић, електричар, у радионици је две и по године. Први радни дани су били тешки. Требало је теорију прилагодити пракси.

– Ми, млађи, никада не идемо сами на терен, поготово не на високи напон. Увек је неко од старијих уз нас и то много значи, поготово када се из високонапонских кућица извлаче каблови. Овде владају позитиван дух и фамилијарна атмосфера. Посао ми је одлично легао и не размишљам много о будућности – говори Богдановић, додајући да је веома задовољан могућностима електроструке.

Радници наглашавају да добро сарађују са осталим радионицама Старе монтаже, са машинским и рударским службама и електро управом.

Електричар Никола Живојиновић углавном одржава вулканизерску опрему, али иде и на терен. У радионици је 18 година.

– Доста научиш о послу, али више ти је овде животно искуство. Више времена проведемо с колегама него с укућанима. Иако нигде није идеално и нико од нас није савршен, овде је одлично. Стресне ситуације не утичу на мене. Све ми одговара. Има и тешких дана, наиђу проблеми, али све прође. То ти је наш посао – каже Живојиновић, додајући да ништа не би мењао.

М. Караџић

Карета

Радионица већ пет-шест година има кабловску приколицу која свакодневно намотава и разматта високонапонске каблове. Дуго је била једина у „Колубари“. Користе је и сви копови и „Метал“.

– Захваљујући карети, израда нових траса, напајање и сви други послови обављају се знатно брже. Она за 10-15 минута намота кабла колико би десет радника за два сата. Готово да се може рећи да је то револуционарна машина у купљењу и опружању високонапонских каблова – појаснио је Војновић.

Ефикасније вођење постројења

Контрола рада котлова, која је раније рађена „ручно“, уз помоћ прекидача и тастера, сада се обавља електронски.

Након годину дана рада, запослени кажу да нови систем функционише као сат

Уградња најсавременије опреме за надзор и управљање која је омогућила потпуну аутоматизацију вођења технолошког процеса, увела је средином 2021. године „Прерадину“ Топлану у нову, модернизовану фазу развоја.

– После 40 година, односно, од почетка рада погона, у Топлани су замењени комплетна мернорегулациона опрема, електроормани, каблови као и командни пулт. Истекао је пробни период у току којег су извршена сва подешавања новог система, који омогућава да се технолошки процес рада Топлане (сагоревање горива у котловима, дистрибуција технолошке паре и топлотне енергије, рад хемијске припреме воде) обавља у аутоматском режиму рада – рекао је Владан Обрадовић, управник Топлане.

О томе како су се прилагодили новим условима рада и каква је разлика између старе и нове опреме у командној сали, разговарали смо са запосленима. У Термокоманди, просторији из које се даноноћно управља постројењем затекли смо групу радника смене Д, који су пажљиво пратили и подешавали уређаје.

– Сви радници су прошли једномесечну обуку коју су организовали представници извођача радова. У почетку је било необично јер смо били навикнути на стари начин рада. Ипак, искусан и уигран тим који годинама ради овај посао брзо се прилагодио новинама на командном пулту – рекао је Малиша Марковић, старешина смене, који иза себе има 37 година радног стажа и одговоран је за рад комплетног погона.

Како смо сазнали, између осталог, разлика између старог и новог система управљања огледа се у томе што је раније било тешко дијагностиковати настали проблем у управљању или регулацији, док се сада сви параметри рада постројења у сваком тренутку могу видети и управљати

Екипа се лако прилагодила модерној опреми

се њима. Такође, систем их архивира, тако да се врло лако може реконструисати сваки догађај у раду котловског постројења. Такође, подешен је и систем сигнализације, помоћу кога се у случају прекорачења граничних вредности параметара или појаве грешака и критичних стања на постројењу, упозорава особље.

– Током осам сати смене пратимо шта се дешава са показивачем протока и притиска паре, па надзор над овим уређајима мора да буде непрекидан. У односу на пре, сада се са сваког радног места у термокоманди на мониторима види комплетна слика постројења са свим потребним параметрима, сваки део котла, напојне пумпе, дистрибуција паре, напојни резервоари, хемијска припрема воде – објашњава Зоран Пантовић, предрадник котларнице, који је са 52 године живота и 43 године бенефицираног радног стажа ветеран у свом послу.

– Све послове које смо раније радили на старој опреми радимо и сад. Само што сад радимо виртуелно, уз помоћ миша, а раније се радило на механички начин, ручно, тако да је могло више операција истовремено да се уради помоћу прекидача или тастера који су постојали на пулту – каже Иван Толочков, руковалац котла који има 30 година стажа.

Говорећи о условима у којима запослени у Термокоманди раде, наши саговорници кажу да посао није физички напоран, колико психички. Овде само на први поглед делује

да је то лак посао, али непрекидно праћење уређаја ствара константни притисак.

– Ипак, најважније је да је са новим управљачким системом вођење постројења много лакше и прегледније, а обезбеђено је и брже реаговање у случају поремећаја у процесу рада – закључује Радосав Митровић, главни пословођа котларнице.

На крају разговора наши саговорници су пожелели да им се за заједничку фотографију придружи колегиница Милева Стојановић из другог дела погона, која већ 31 годину у њиховој смени ради као руковалац дозатора.

Т. Симић

Синхронизован рад

Да би се производња одвијала ефикасно и безбедно, неопходно је да сви раде у савреном складу, рекли су нам Жељко Маринковић, старешина смене, и Влајко Мићевић, руковалац дистрибуције паре. Они истичу да је овде неопходан синхронизован и тимски рад, пошто су они спона између произвођача и потрошача.

– Све што котлови произведу мора да се распореди потрошачима према њиховим захтевима који се односе на притисак и температуру паре, јер су параметри различити. Такође, свака промена везана за пад притиска и температуре или евентуални квар у погону, мора да буде евидентирана и у писменој форми – каже Маринковић, који је одговоран за рад погона.

Јесу санке, али не за санкање

Уз све предности
модерне технологије,
на коповима су понекад
најефикасније хиљадама
година старе технике

На површинским коповима Рударског басена „Колубара“ често могу да се виде справе каквих нема ни на једном другом месту. Разлог је једноставан – направљене су баш за потребе копова.

Једну такву затекли смо у послу током реконструкције Четвртог БТО система Поља „Б/Ц“. Зову је „санке“, јер изгледа и креће се тако. Вуче је булдожер, а кад мора, могу и људи. Намена јој је да са једне позиције на другу превози каблове, траку, чак и поједине делове рударске опреме.

Истина, одвајкада су санке присутне у рударству. У првим подземним рудницима угаљ је товарен у кошаре или на дрвене санке које су потом гуране или извлачене до дна окна где су их качили о дизалице или ланце. У рудницима наноса и косинама, угаљ је овим и сличним методама изношен директно на површину. Санке су прво вукли мушкарци, а касније животиње, укључујући мазге, коње, волове, па чак и псе и козе.

Сличне справе, нешто модификоване, наставила је да користи и површинска експлоатација. „Колубарини“ рудници нису изузетак – током деценија, на терену су се појављивале најразноврсније санке, понекад једва „склепане“, па су брзо и пропадале.

Ове, које су и јунак наше приче, не спадају у ту категорију. Идејни творца им је Јордан Пауновић, главни пословођа Припремних радова, легенда Поља „Д“, који је сада већ 12 година пензионер. Радо нам је испричао како су настале.

– Пре ових о којима је реч, имали смо неке сличне санке, прављене помоћу штапа и канапа. Међутим, 2008. године планирана је велика реконструкција Првог Ц система. Одмах ми је било јасно да, с обзиром на даљину нове позиције, нећемо моћи да одвучемо заокретну траку и клизни воз. Проблем и идеју о конструкцији санки изнео сам тадашњем директору Поља „Д“ Милану Петровићу, који је имао разумевања и дао нам месец дана да је спроведемо у дело. Заједно са Томом Терзићем, тадашњим управником

■ Огромни ојачани понтон може да се креће и напред и назад, али и да се обрне за 360 степени

машинске службе и колегиницом, машинским инжењером из „Инвестиција“, урадили смо технички пројекат и послали у „Метал“ на израду. Санке су стигле, посао смо успешно обавили, а оне су наставиле да се користе редовно – испричао нам је Пауновић.

А није ни чудо да трају до дана данашњег. Монолитне, дужине чак 20 метара и ширине четири метра. Реч је, фактички, о огромном ојачаном понтону са косим странама, да приликом вуче не би повлачио или привлачио земљу. Има и укоса заварене вертикалне шине, да не би дошло до превртања. На њих су, опет, варене ушке, па санке може да вуче више машина, могу да се крећу и напред и назад, али и да се обрну за 360 степени, што код старих није био случај.

Неко ко мање разуме услове рада на копу, могао би да се запита да ли је у 21. веку, у ери експанзије компјутерских технологија, поготово на Четвртог систему који је потпуно аутоматизован, оваква справа неопходна? Да ли постоји машина која би је заменила? Одговор је: јесте и не може. Наиме, одавно је на коповима присутна машина звана карета која служи за прикупљање кабла приликом померања или реконструкције система. Али, како то бива, свака технологија има ограничења.

Да појаснимо сликовито – сваки багер се креће захваљујући напону који добија путем каблова. Конкретно, један од најмодернијих и највећих багера попут „глодара 2“, који води Четврти БТО систем, има око километар кабла. Међутим, на карету може да стане највише 500 метара овог кабла, који је и већег пресека од уобичајених. При томе, реч је о високонапонским кабловима са оптичким влакнима, па уколико се пресеку,

да се саставе коштају „ђаво и по“. А да не говоримо о томе да је током реконструкције било потребно пребацити и 20 километара високонапонског кабла система.

Санке су биле главни „превозник“ и траке. Она се најчешће транспортује камионима. Али, има трака специфичних димензија, попут ове са Четвртог, широке два метра и која самим тим и тежи више, па је 600 метара колико су до сада пребацили тешко 60 тона. Тешко да би тај терет нека машина лако понела! Како су нам рекли мајстори, иако је процес вуче и преношења санкама за нијансу спорији, драстично се скраћује време вулканизације, па уместо пет, обављају две. Мало ли је?

Да будемо јасни, неспорно је да модерна технологија има огромне предности, али она понекад не може да се прилагоди специфичним условима на копу. Зато је справа, којој фактички не треба никакво одржавање а посао обавља добро, више него добродошла свим рударима.

Д. Весковић

Санке старије од точка

Један од најранијих записа о коришћењу санки потиче из старог Египта. Велике санке коришћене су за превоз масовних каменних блокова за изградњу пирамида. Наравно, вукли су их по песку. Они који су их вукли, сигурно нису уживали, без обзира на врсту подлоге. Принцип коришћења различитих врста саоница за превоз терета остао је готово непромењен кроз миленијуме. Сматра се да је претходио употреби точка. Санке су настале из практичних потреба човека, а тек накнадно људи су се досетили да их користе и за забаву.

Доктор за хармонике

Димитрије Мита Ђорђевић Пашона (1880–1954), био је први српски хармоникаш. Сигурно је и пре њега било свираца на овом популарном народском инструменту, али су из неког разлога остали непознати. Мита Пашона био је велики господин, угледан грађанин и патриота. Био је власник трговинског центра у Крагујевцу, па је Шумадију снабдевао, између осталог, и ретким производима из Беча и Пеште.

Иако Грк пореклом, прикључио се српској војсци у Првом светском рату. Био је изузетно музикалан, певао је, свирао и компоновао на хармоници. Мало је познато да је Пашона написао „Кокино коло“ и посветио га Кости Миловановићу Коки, највећем конструктору оружја у Војно-техничком заводу у Крагујевцу. Човеку који је пројектовао „маузер-кокинку“, једну од најбољих пушака на свету крајем 19. века.

Што је Кока био за пушке, то су људи из Крњеваца, села код Смедерева, значили за „армунике“. Према једној причи, Александар Лека Тодоровић, први хармоникаш међу Крњевцима, рођен је у Великом Трнову у Бугарској, где се упокојио и Свети Сава. Кажу да се презивао Тодоров и да је свирао на двору бугарског суверена. После рата преселио се у Крњево. Тај Лека Крњевац имао је сина Мију, који ће под утицајем оца постати познат у свету као творац новог прстореда, такозване шесторедне „српске хармонике“ дугметаре, познате још и као „Мијин стил“.

Српска дугметара је под овим називом сврстана и у општу терминологију хармоника, као специјални модел који се наменски производи за Србију, Босну и Републику Српску.

– Која је најбоља? Шта да ти кажем. Што се каже, 100 људи, 200 ушију. Српску дугметару је теже научити, али је после на њој лакше свирати него на оној клавирској. Та дугметара је направљена по нашој мери, за онај специфичан тир-у-ри-у звук, препознатљив у народним колима – опонашајући јединствен ритам кола, сликовито објашњава Драган Илић Гага, мајстор за поправку и штимовање хармонике.

А кад Гага тако каже, то је то. У Србији од њега бољег саговорника и већег ауторитета на ову тему једноставно нема. Од тринаесте године тај се бакће с хармоникама, рећи ће вам у његовом комшилуку.

– Кад му наиђе посб, од његове једноличне музике не може да се спава. Бар да хоће с времена на време да развуче мех, па да заиграмо. Овако, кад започне штимовање, тон по тон, кд чекић по мозгу... Сачувај боже! Проби главу! – казаће вам више кроз шалу него што заиста мерејају, комшије

Један од најбољих српских стручњака за поправку и штимовање

симпатичног мајстора, који више од 30 година поправља и штимује хармонике.

– Подешавао сам и оне за немачко тржиште, и њихове германске уши. Није то исто. Немци воле „дречавији“ звук. Наше коло је питомије, меканије, некако више за душу. Такав је и штимунг, душеван! – с уживањем, помажући се рукама као да диригује, појашњава Гага непомирљиве музичке међудржавне разлике.

Један занимљив догађај у коме је, на неки начин, учествовао и легендарни Мија, биће прекретница у Гагином животу. Његов старији брат Влада одлазио је годинама на часове хармонике управо код Мије Крњевца. Једном приликом, несташни Гага извукао је из братовљевог инструмента све фасене, без којих хармоника не може да свира. Брат се уплакан вратио с наставе, а у кући је настао лом.

– Смањио сам кућни буџет за 50 марака. Поред материјалне штете, то је био врхунац мојих учесталих несташлука. Али, уместо да ме казни, промућурни отац ме је одвео код најбољег мајстора за поправку хармоника у Београду, познатог Раје Ивановића, у његову радионицу на Ђерму. „Ево ти овог пробисвета, па ти пробај да направиш човека од њега“, шалећи се препоручио ме је отац познатом градском штимер-мајстору, који је занат испекао у немачком „Хохнеру“ – присећа се Гага, који је тада имао само 13 година.

Уз шегртовање завршио је и музичку школу, а кад се штимер Раја упокојио, „мајстор-квариш“ је преузео његову радионицу и од тада је самостално поправио и наштимовао више од 1.000 хармоника, за муштерије широм Балкана. Поред поправке и штимовања, Гага је и колекционар старих хармоника. Највреднија је она направљена још 1928. године.

– Хармоника је израђена од више стотина делова. Да би се поправила и наштимовала потребно је 15 до 30 дана, спретне руке, посебан алат, добар слух и наравно, да знаш да свираш. Да би хармоника радила беспрекорно треба наштимовати челична перца која дају звук на 442 трептаја у секунди. Истрениран сам, па кад одем на неко весеље засмета ми ако инструмент није наштимован. Професионална деформација! – шали се доктор за хармонике.

Док смо одлазили, Гага није губио време, већ је почео да запиње челична перца. Динг, динг, динг... Није шала, комшије су 100 посто у праву. Од овога може да се рикне. Можда би понекад могао и да послуша савет добронамерних људи. „Мајсторе, ево 'иљадарка, развучи једно Ужичко!“

Д. Ђорђевић

Од ружиног дрвета до јареће коже

По многим, хармоника је ремек-дело fine механике. Има више од 1.000 делова израђених од најразличитијих материјала. Од дрвета, користе се јела, јавор, махагони, ружино и дрво ораха, а од метала ту су челик, дуралуминијум и месинг. Нема добре хармонике без кашмира и филца, али ни без јагњеће или јареће коже. Поједини делови заливају се пчелињим воском, а праве се и од целулоида и гуме. Постоје три најпопуларнија модела хармонике. Дијатонска, чији је звук различит у зависности од кретање меха напред или повратно. Други је хроматски, који омогућава да се користи пун опсег од 12 звукова, а трећи је клавирска хармоника, у којој је клавијатура за десну руку слична оној код клавира са белим и црним тастерима.

Бициклом до Београда?

Покренута иницијатива да се направе пешачко-бициклическе стазе које би повезивале Ваљево, Лајковац, Уб, Лазаревац и Обреновац са Савским кејом

Детаљ са лазаревачког штанда

Туристичка организација ГО Лазаревац у оквиру 43. међународног сајма туризма одржаног последњег викенда у марту, на свом штанду представила је потенцијале општине као пожељне туристичке дестинације за иностране и домаће госте, са атрактивним урбаним и руралним садржајима.

– Наша понуда је била део целине понуде Туристичке организације Београда. Током сајма договорили смо сарадњу са бројним локалним туристичким организацијама у циљу напретка развоја туризма, угоститељства, спорта и укупне туристичке размене, а посебно је значајно што је остварена сарадња и са Удружењем хотелијера Београда.

Посетиоци нашег штанда имали су прилику да се упознају са културно-историјским знаменитостима нашег града, атрактивним местима, представљен је типичан локални начин живота у Србији, затим календар бројних манифестација, а посебан фокус је био на представљању нових брошура „Црквено наслеђе Лазареваца“ и „Пешачко-бициклическе стазе – активни одмор у Лазаревцу“ – рекао је Мирко Ковачевић, директор Туристичке организације ГО Лазаревац.

Приликом промоције брошуре „Пешачке и бициклическе стазе – активни одмор у Лазаревцу“ која је одржана неколико дана пре сајма, осмишљена је и покренута иницијатива од стране четири планинарска и два бициклическа друштва из више општина да се на већ постојећим насипима, који су направљени након поплава 2014. године, изгради безбедна, дугачка стаза која недостаје бициклистима и пешацима. Она би дуж насипа на реци Колубари и Сави повезивала општине Ваљево, Лајковац, Лазаревац, Уб и Обреновац са Савским кејом. С обзиром да се бициклически маратон „Бревет“ вози у дужини од око 200 километара, нова стаза у дужини од 80 километара није предуга, сматрају ова друштва. Туристичка организација ГО Лазаревац подржава иницијативу и ускоро ће потписници ове идеје доставити своје предлоге на десетак адреса свих меродавних институција, како би се кренуло са

реализацијом ове замисли која не захтева велика материјална улагања, али је комплексна јер у ланцу надлежности има више учесника.

Туристичка организација Лазареваца почетком године организовала је и наградни конкурс за најлепшу фотографију са пецања. Предвиђено је да се најуспелије фотографије нађу у новој брошури која би промовисала лепоту бројних језера која остају на простору површинских копова након завршетка експлоатације угља. У току ове године планирана је израда још једне брошуре која би промовисала развој здравственог туризма за шта, сматрају у Организацији, Лазаревац има потенцијала.

М. Радосављевић

■ In memoriam

Одлазак хроничара

Лазаревачки новинар, фотограф и некадашњи уредник листа „Колубара“, Зоран Станковић Сода (1957–2022), преминуо је 7. априла после дуге болести.

Зоран Станковић је био оснивач, главни и одговорни уредник месечних новина „АБВ хроника“ које су излазиле од 1993. до 1998. године на територији лазаревачке општине и које су, према његовим уводним речима из првог броја, биле „мост који ће на плану информисаности спајати људе Уба, Лајковца, Љига, Мионице и Лазареваца, које већ дуго, живећи на простору слива реке Колубаре, спаја иста судбина“. Сода је ове новине замислио и реализовао као јединствену хронику тадашњег времена, „времена ведрине и горчине живота“.

У листу „Колубара“ радио је као новинар, технички уредник,

а од 2005. до 2008. године био је и главни и одговорни уредник. Све до одласка у пензију, априла 2018. године, за лист „Колубара“ посвећено је пратио и редовно извештавао о спортским дешавањима у нашем граду.

Као својеврсни хроничар Лазареваца, Сода је иза себе оставио бројне текстове у којима је писао о разним локалним темама, политици, спорту, али и животу обичних људи. Овај истински љубитељ писане речи аутор је и многобројних фотографија које су остале да живописно сведоче о прошлим временима Лазареваца.

Сајам образовања

Под слоганом „Дођи, види и одлучи се“ у Центру за културу Лазаревац 15. марта одржан је Сајам образовања, са циљем да ученици завршних разреда основних и средњих школа на једном месту добију све потребне информације о наставку школовања. Своје програме представио је велики број средњих школа из Лазареваца, Ваљева, Аранђеловца, Београда, високе струковне школе из Београда и Аранђеловца, као и факултети универзитета у Београду, Крагујевцу и Новом Саду. Сајам образовања отворио је Бранко Ружић, министар просвете, науке и технолошког развоја.

Догађај је обележила велика посећеност ученика, родитеља и просветних радника, који су имали прилику да се упознају са понудом програма образовних институција и установа различитих нивоа и струка, савременим наставним средствима, уџбеницима и другим едукативним издањима, дидактичким средствима и играма који подстичу креативност и моторику. Презентери школа и факултета су се потрудили да на креативан начин представе своје наставне програме, како би ученицима олакшали одабир будуће професије.

Т. С.

„Наука на сцени“

Пројекат „Технологије и патенти позајмљени од живих бића“ један од четири представника Србије, изабран од 81 кандидата

Лана Николић, наставница географије у ОШ „Слободан Пенезић Крцун“ Јунковац и изборних програма у Гимназији Лазаревац крајем марта учествовала је на престижном интернационалном фестивалу „Science on Stage“ (Наука на сцени) у Прагу, представљајући пројекат „Технологије и патенти позајмљени од живих бића“.

Европски фестивал посвећен је STEAM иновативној настави (Science – наука, Technology – технологија, Engineering – инжењеринг, Arts – уметност, Mathematics – математика), одржава се сваке друге године и представља највећи европски образовни сајам на којем су се ове године окупиле представници 350 основних и средњих школа из преко 30 земаља. Циљ је да се представе иновативни наставни пројекти из области науке, технологије, инжењерства, уметности

и математике, тако што наставници размењују идеје, пројекте и методе на штандовима, у радионицама и на бини.

– Претходне школске године у Гимназији у Лазаревцу предавала сам „Примењене науке“ за трећи разред кроз пројектну наставу, која се одвијала на даљину. Једна од тема која се посебно издвојила у плану и програму је „Технологије и патенти позајмљени од живих бића“. Управо ту тему пријавила сам на конкурс који је објавио Институт за модерно образовање на националном нивоу. Разлог пријаве је био једноставан. Први пут се спроводио изборни програм „Примењене науке“ за трећу годину и желела сам да упоредим свој рад са другим колегама, разменим наставне идеје кроз пројекте и усавршим знање – рекла је Лана Николић.

Први круг такмичења на националном фестивалу који је одржан у Савременој гимназији у Београду обухватио је 81 рад наставника из целе Србије. Стручни жири, који су чинили водећи експерти на пољу образовања из Србије, одабрао је 33 STEAM пројеката који су учествовали у финалу. У завршници су изабрана четири победника који су представљали национални тим на „Science on Stage Europe“ у Прагу, међу којима је пројекат Лане Николић освојио друго место.

■ Лана Николић

– На фестивалу су остварени бројни контакти који ће бити преточени у драгоцену међународну сарадњу у наредном периоду. Проглашена сам за STEAM амбасадора у Србији и постала члан управног одбора „Наука на сцени фестивала“ у Србији. У наредном периоду радићу на афирмацији STEAM компетенција у нашим предшколским и школским установама – истакла је Лана Николић.

Т. Симић

■ Промоција књиге „Добрица Ерић, песнички витез Шумадије“

Сећање на песника

Поводом три године од смрти Добрице Ерића, у Библиотеци „Димитрије Туцовић“ одржана је промоција књиге „Добрица Ерић, песнички витез Шумадије“ у издању Удружења за одбрану ћирилице „Добрица Ерић“. Реч је о зборнику од укупно 77 радова поезије и теоријских текстова посвећених стваралаштву овог песника који је највише стварао за децу и остао упамћен по својим делима о лепотама природе.

Вече је почело звуком виолине, а завршило се гуслама које је Добрица обожавао. Како је у уводном делу вечери напоменула директорка библиотеке Јасмина Иванковић, све присутне окупиле је ентузијаста и велики борац за очување српске народне традиције и здравичар, Лазаревчанин Драгиша Симић, један од приређивача књиге.

У име Удружења за одбрану ћирилице, говорио је професор Милорад Којић, такође један од приређивача зборника. У промоцији је учествовао и Горан Перишић, шеф Одељења за административно-техничку подршку раду извршног одбора РБ „Колубара“, који је написао једну песму у зборнику посвећену Добрици. Такође, коју реч и анегдоту о животу и одрастању уз Добрицу и остале деље песнике, говорио је Мирко С. Марковић, библиотекар-саветник и син Слободана

Ж. Марковића, који је био професор деље књижевности на Филолошком факултету Универзитета у Београду.

Иначе, Добрица је био чест и радо виђен гост у Лазаревцу. Између осталог, због Фестивала хумора за децу, Добитник је златног Гашиног пера и у част добијања награде написао је једну песму о Лазаревцу која се зове „Бели зец“. Такође, Добрица је написао и песму о колубарском багеру „плава птица“.

М. П.

Два гласа слободе

„Чамци за птице” и „Задњи поглед у ретровизор” наглашавају Лазаревац на песничкој мапи Србије

Крајем марта, две вечери заредом, у Лазаревцу су промовисани песнички првенци Милице Росић и Иване Пантелић. Обе ауторке су рођене средином деведесетих, обе пишу од основне школе и обе су завршиле књижевност на Филолошком факултету у Београду. И једној и другој су прве збирке 2021. године објављене као најбоље на конкурсима с континуитетом и традицијом иза којих стоје важне културне институције српског народа. Још једна заједничка тачка у овим скраћеним књижевним биографијама је то што обе свој град чине знатно видљивијим на песничкој сцени Србије.

Градска библиотека „Владислав Петковић Дис” из Чачка објавила је „Задњи поглед у ретровизор”, збирку Милице Росић која је у форми рукописа добила награду „Млади Дис” у оквиру манифестације „Дисово пролеће”. Текст се издвојио заокруженошћу визуре и нарације, језичком и сликовном кохеренцијом. Кроз непосредан и језгровит говор ауторка се суочила са наслеђем детињства, ограничењима окружења и притисака традиције. Критичари су учили да је Милица, за разлику од уобичајених тежњи првих песничких књига које желе да изразе све одједном, увела неколицину изабраних мотива и развила их хронолошки уз стално повезивање принципом теме и нарације.

– Награда младом песнику отвара врата и даје покриће. Имате прилику да објављујете у часописима и на порталима, да се појављујете у медијима. И то је леп почетак. Међутим, када останете сами са собом, морате да наставите са писањем и у том смислу обавезујете. Увек постоји питање да ли ћу успети да поновим успех или да га превазиђем. Страх може да буде и добар покретач ако вас не преплави – казала је Милица Росић, додајући да се уплашила када је схватила да ће збирка бити објављена.

За Миличин развој пресудна је била Катарина Рајшић, професорка српског језика и књижевности у Гимназији у Лазаревцу, зато што је у атмосфери слободе ученике подстицала на размишљање. Касније су је обликовале и радионице које су водили Звонко Карановић и Ана Марија Грбић.

– Сви имамо маске за кругове у којима се крећемо, то је нормално. И ја имам маску професорке, новинарке, кћерке,

■ Ивана Пантелић

пријатељице... Поезија је простор дослуха са собом у смислу да немате ниједну маску и да сте потпуно огољени, а за ментално здравље је важно да будете у додиру са својим емоцијама и да, колико год оне биле болне, знате што вас боли јер је то пут ка излечењу – објаснила је Милица.

„Чамце за птице”, збирку Иване Пантелић, објавила је Матица српска у оквиру едиције „Прва књига”. Песникања одгонета своје унутрашње биће кроз евоцирање раног детињства и формативног периода. Сваки од шест циклуса, а један је посвећен родним Вреоцима, посебна је етапа у развоју лирског субјекта. Иако се у првим књигама често директно или посредно препознаје лектира, код Иване тога нема. Критика је запазила да је реч о једном аутономном свету чије су везе са књижевним наслеђем суптилне, што показује једну врсту зрелости и стваралачке прибраности.

– Поезија је за мене игра, уживање у речима и њиховој лепоти. Речи нису само на папиру, већ и оно што је њихово значење и

Шифра

Милица је своје песме послала на конкурс под шифром „Дијак Глигорије” по једном од писара „Мирослављевог јеванђеља” зато што је опчињена том рукописном књигом. Ивана је изабрала „Баобабе” по дрвећу са планете Малог Принца. Да би планета опстала, Мали Принц мора водити рачуна о својим баобабима, што је за Ивану симболично и инспиративно.

■ Милица Росић

смисао. Ако говоримо о јесени, ми заправо говоримо о љубави коју осећамо према том годишњем добу, сунцу, птици, божјем стваралаштву – јасна је Ивана, напомињући да поезија треба да слави живот.

На путу песничког развоја важни су били Горан Корунковић и Михајло Пантић, књижевници и доцент, односно професор Филолошког факултета, а издваја и оца Зорана као најозбиљнијег критичара њене поезије.

– Просвета даје слободу да покажете колико заправо волите књижевност. Ученицима говорим да су сва тумачења отворена и да ми никада не можемо знати шта је писац хтео да каже, осим ако то није сâм јасно написао. Тачно је да деца данас мало читају, али ако им не приближимо књижевност, ситуација ће бити тежа. Мој највећи успех ће бити ако часове буду памтили као неко топло место на којем смо размењивали осећања, идеје и разумевање – уобличава своје утиске Ивана, која ради у ОШ „Диша Ђурђевић” у Новом Медошевцу.

Младе песникање своје видове изражавања налазе и у новинарству, онлајн магазинима и на друштвеним мрежама. И док поезија остаје на првом месту, Ивану професура усмерава ка прози за децу јер се уз ученике ослобађа. Уз повремену рад у школи, Милицу новинарство инспирише да напише збирку која ће тематизовати утицај новца на осећања људи који га немају у поређењу са оним који га имају. То ће бити омаж свим „малим” људима у Лазаревцу.

М. Караџић

Лазаревачка Скадарлија

Поред Стакићеве, у Железничкој улици некада су се налазиле још четири кафане и хотел „Балкан“. Место је било као створено за угоститељски посао јер је било једина пешачка веза с железничком станицом отвореном почетком прошлог века. Сви који су долазили или одлазили „Гиром“ морали су да прођу баш туда, лазаревачком Скадарлијом

бодљикавим цветом, с вашара враћао без свог некадашњег кућног љубимца, то би онда био сигуран знак да му је новчаник пун новца. Остало је било ствар рутине.

Причало се да је „чичак стратегију“ осмислио управо препредени Жика. Додуше, и други познати лопови тог времена тврдили су, свако понаособ и за себе, да је власник тапије на ову проверену џепарошку методу.

■ Ћуп с благом

Е, управо тај Жика Стакић, одмах по ослобођењу од Немаца, отворио је кафану у Железничкој улици у Лазаревцу. Околности под којима је превејани џепарош покренуо нови бизнис и до дана данашњег остале су неразјашњене. Зна се да је Жика и након рата наставио по старом, и да су га комунистичке власти једном приликом ухватиле на делу. Ипак, уместо у бајбокс, он се уселио у нову кафану.

Говорило се да му је дозволу за рад издејствовао нико други до лично Слободан Пенезић Крцун, тадашњи министар полиције. Њега је Стакић, наводно, упознао пред Други рат у некој од краљевих тамница, где су заједно служили робију. Један због Маркса, а други због чичка. Моћни политичар наводно није заборавио на друга с робије, који га је тамо дуванио и штитио од других затвореника, па му је због тога прогледао кроз прсте. Чак је свом собном пајтосу средио и дозволу за кафану.

Жика је уском кругу својих пријатеља открио како је, осим Крцуна, у затвору упознао и многе друге комунисте. Међу њима чак и Мошу Пијаду, коме је у казамату наводно био лични боди гард. Управо му је тај „политички“ ангажман омогућио да несметано води кафану све до своје смрти.

– Био је преварант за пример, али је волео способне и вредне људе. Његов живот не би стао ни у 100 књига. Кад је баталио џепарења, посветио се картању. Играо је покер готово сваки дан. Није био баш неки вајни играч, али је зато варао најбоље на свету. Пред крај живота изгубио је вид, али ни тада ниси могао да му украдеш карту. Кад је умро, убадио сам му један шпил у сандук. Да му се нађе! Наравно, биле су маркиране! – каже кроз загонетан осмех млађи од познате лазаревачке браће Бамбалић, Радомир Милутиновић Лаћа, коме је Жика Стакић за живота био „ментор“ и инструктор коцкања.

Неколико година пре Стакићеве смрти, када је овај скоро скроз занемоћао, његов син Милорад организовао је опсежну потрагу за скривеним благом. У склопу камуфлираних радова на проналажењу златника, који су трајали више од месец дана, преорано је двориште и темељно проверене све просторије. Прекопан подрум испод Жикине спаваће собе. Избушени сви

Ако те Жика Стакић и његова екипа оките чичком, не може ти ни Бог помоћи! Украшће ти пара, па све да си их и у гаће свезо – домунђавало се по вашарима између два велика рата. Стакићева елитна екипа сецикеса сејала је страх и трепет. Ова дружина превејаних дугопрсташа „оперисала“ је и ван граница Краљевине Срба, Хрвата и Словенаца, у великим европским градовима. Скупљени с коца и конопца, из свих крајева прве Југославије, били су прави хохштаплерски *crème de la crème*.

Прво би на улазу у сточну пијаци чичком обележили гуњеве својих потенцијалних жртава, увек власника најбоље расне стоке. Ако би се „пелцовани“ газда, декорисан

Прва електрична централа

У Железничкој улици између два рата налазила се и стругара браће Шиђански. Погон је преко дана радио као млин и стругара, а ноћу је производио електричну енергију користећи као погонско гориво струготину и угаљ из рудника „Шопић“, који се налазио у близини. Била је то прва електрична централа у Лазаревцу и околини. Постојеће улично светло на петролеј замењено је електричним. На бандерама су постављене сијалице са лименим штитовима. Куће у варошици имале су по две сијалице, једну која је тињала, и другу јачу, за свечане прилике.

бетонски зидови. Исушен је чак и бунар за воду који се налазио испред куће.

– Ископали смо још три метра бунара али смо онда морали да одустанемо када нам се угасио пламен на сигурносној свећи. Да смо наставили поцркали би к'о мачићи. Излетео сам из бунара к'о ветар. Умало да изгинемо, али благо нисмо нашли – јада се један од Милорадових најбољих другова Слободан Благојевић Шапоња, који је и поред неуспеха још увек убеђен да ћупак са златницима постоји и да ће га неки (не)срећник, ни крив ни дужан, кад-тад пронаћи.

■ „Шарена механа“

Иначе, поред Стакићеве, у Железничкој улици налазиле су се још четири кафане и хотел „Балкан“. Улица је била погодна за угоститељски посао јер је била једина пешачка веза са железничком станицом која је ту отворена почетком прошлог века, када је кроз Лазаревац прошла пруга уског колосека. Сви који су чекали, долазили, или одлазили „Фиром“ у бели свет, морали су да прођу баш туда, лазаревачком Скадарлијом.

Овде је прва кафана отворена још средином 19. века, много пре него што је парњача у овом крају испустила први дим. Власник је био Петар Стефановић из Криве Реке, а име је добила због многобројних цртежа по спољним зидовима. Поред соба за преноћиште и стаја за смештај стоке, кафана је имала и пекару.

За време Другог светског рата овде су једно време робијали непослушни Италијани. Међутим, познатија је по сабору житеља безименог места с брда Збеговац, на коме је донета одлука о оснивању варошице. На Видовдан, 1889. године, када је Лазаревац коначно добио име, приређено је велико славље, које је трајало два дана. Централна прослава одржана је управо у „Шареној кафани“.

Железничка станица инспирисала је оне најпредузимљивије да између два рата започну уносан угоститељски бизнис. Пре гвозденог моста отворен је ресторан „Крива кајсија“, а одмах иза челичне ћуприје

Стара железничка станица у Лазаревцу

/// Фото: З. Станковић

и кафана код Шпиртуље. Биртија „Слога“, познатија као „Кафана код Ћинђе“, с најлепшом баштом на свету, налазила се на крају улице, одмах иза железничке станице.

■ Плекана када

Десет година пре почетка Другог светског рата, трговац из Барзиловице Живојин Јовановић отворио је хотел „Балкан“. Био је то изузетно способан човек. Од хрстовине коју је извозио, талентоване занатлије из Италије и Француске правили су луксузан намештај за префињени укус тамошње аристократије.

У приземљу се налазио велики ресторан за ручавање и билијар сала, а на спрату 13 соба, с лаворима за умивање. У дну ходника било је озидано и једно купатило са великом „плеканом“ кадом у средини.

– Прадеда је убрзо по отварању хотела умро. Неизлечиво се разболео кад је једне зиме заједно с воловима пропао кроз лед на Колубари. Деда Љубисав наследио је очев посао који није стао ни за време рата. Војске су пролазиле, а њихови команданти волели су да се башкаре у хотелским собама. Ипак, само су Немци уредно плаћали – преноси сећања свог деде његов унук Владан Василијевић.

Мада је доказао да је током рата радио за партизане, комунисти су ипак Љубисаву национализовали хотел, и то само приземље. Убрзо су им због бојкота гостију пропали планови да сами разраде посао, па је кафана отишла под кључ. Љубисав је чак молио Општину да му под кирију издају сопствену кафану, али је одбијен.

На крају 1966. године, приликом реновирања ресторана, коначно и начисто подривени су темељи хотела „Балкан“. Уместо да постане „Стрелина“ перионица за аутобусе и камионе, хотел се приликом нестручно испланираних радова једноставно срушио.

– Пуком срећом преживео сам испод рушевина, пошто сам се тога кобног дана играо с мајсторима. Сећам се да су моју сестру Биљану и прабаку, које су остале на спрату покушавали да ухвате у ћебе. На крају су и њих на једвите јаде спасили из рушевина. Након десет година суђења држава је исплатила штету. Плаћене су само хотелске собе, пошто је ресторан био у државној својини јер је претходно национализован – сетно и кроз подругљив смешак Владан закључује причу о првом лазаревачком хотелу.

■ Кафе „Промaja“

Данас Железничка улица више не постоји. Преименована је у Улицу Предрага Стефановића. Стакићева кафана, полупаних излога, зарасла је у траву, а од хотела „Балкан“ нису остали чак ни темељи. Држава је била упорнија, па је перионица ипак изграђена на рушевинама некада велелепног хотела. Једино је преостала тераса затворене „Кафана код Ћинђе“, да подсећа на лазаревачку Скадарлију. Занимљиво је да њени, сада већ веома ретки староседеоци, тврде да овде увек дува неки чудан, завијајући ветар. Као нека промаја. Можда је случајност, или нека судбина, ђаво би га знао, ипак једину кафану у овој улици, која је изграђена на темељима „Криве кајсије“ њени гости прозвали су „Промaja“!

Д. Ђорђевић

Држава на рушевинама хотела саградила перионицу

/// Фото: З. Станковић

Нема бриге за будућност

Такмичарска сезона у Стрелачком клубу „Колубара“ полако се приводи крају, а сумирање резултата тек предстоји. Поред великог проблема који постоји већ дуго у овом клубу, а то је недостатак простора за сам тренижни процес, успеси не изостају.

Како сазнајемо од Јелене Живановић, тренера стрелачког клуба, ова сезона је доста успешнија од претходне две, рачунајући и пандемију која је зауставила процес тренинга и само учешће на такмичењима.

– Без обзира на све, веома успешна сезона у којој издвајамо Елену Стевановић која је освојила Куп Србије, у Б програму за млађе јуниорке ваздушном пушком, а на првенству државе заузела веома добру, трећу позицију. Тренутно је најбоље рангирана млађа јуниорка у Србији – рекла нам је Јелена и додала да има много талентоване деце која желе да

дођу у клуб, али проблем са простором у коме се тренира је евидентан.

Само учешће на финале Купа Србије, које је одржано крајем марта у Смедереву, у Б програму за пионире, кадете и млађе јуниоре где су се пласирала четири стрелца из овог клуба, велики је успех. А освајање првог места у

категорији старијих јуниорки је велики подстрек за Елену, као и остале такмичаре.

Јелена истиче да су пионири и пионирке веома добро отворили ову такмичарску сезону и ту се издвајају Наталија Живковић, која је доминантна у овој лиги и чврсто држи позицију број један, као и млади Јанко Ивковић, који је на свим такмичењима освојио

прво место са максималним бројем бодова.

– Наталија и Јанко су за веома кратко време дошли до одличних резултата. Веома млади, талентовани, а у клубу су веома кратко. Пред њима је сјајна будућност, али и велики рад – каже Јелена Живановић.

У наредном периоду клуб ће наступати на финалу Купа Београда и првенству државе за пионире, где се реално очекују најбољи резултати. Екипно, пионирке у генералном пласману заузеле су прво место.

– Резултати које је остварила Елена Стевановић резултати су који отварају врата државног тима. Жеља и воља не недостају, шансе су велике и сви у клубу смо веома поносни на пласмане, али и труд који улаже ова врло млада стрелкиња – поносно каже тренер ове веома талентоване генерације стрелаца из Лазаревца.

Т. Крупниковић

Под покровитељством ГО Лазаревац, Плесни клуб „Колус“ организовао је 27. марта други међународни фестивал „Dance zone“. Спортски центар „Колубара“ угостио је чак 1.400 такмичара из Хрватске, Северне Македоније, Румуније, Црне Горе и Србије, који су показали умеће и таленат у свим врстама плеса. Најбољи играчи региона, узраста од четири до 30 година, своје вештине изводили су на два подијума, а бројни посетиоци били су у прилици да уживају у изузетним кореографијама и светлосним ефектима. Читаво такмичење било је могуће пратити и у директном преносу, путем линка.

За најбоље је обезбеђен наградни фонд у висини од 2.000 евра, а такмичарима је подељено 1.400 диплома, више од 1.000 медаља и 90 пехара за прво, друго и треће место. Најзапаженије резултате постигли су, уз домаћине, плесачи клубова „Break a leg“ из Скопља, „Импулс“ из Новог Сада, „Бјути“ из Подгорице и „Black Squad“ из Београда.

Сандра Ђурђевић, једна од оснивача и тренер Плесног клуба „Колус“, очекује да фестивал убудуће траје два дана, што би олакшало организацију и помогло и такмичарима да са мање напора покажу своје бравуре на плесном подијуму.

Д. М.

Одржана „Џипијада“

После две године паузе, четврта по реду Џипијада „Барошевац 2022“ одржана је 9. априла уз учешће више од 90 теренских возила и око 40 квадова. Лепо време омогућило је свим учесницима да уживају у одличним путевима и стазама, као и необичним пределима. Током упорног пробијања кроз блатнаву трасу, звук мотора „зверки“ на четири точка одзвањао је напуштеним делом Поља „Б“, а ретко ко од посматрача је могао да остане равнодушан.

Барошевачки скуп посетили су љубитељи теренске вожње из свих крајева Србије и региона, али и из Немачке, Швајцарске, Румуније. Међу 200 такмичара, љубитеља четвороточкаша, било је и оних припремљених за много теже терене, као и оних који имају такмичарског искуства.

Стаза у дужини од 40 километара, са стартом из Барошевца, била је идеално

испланирана за туристичку вожњу.

– Поред туристичке вожње, имали смо софтвер, хард и трку квадова, које су биле подељене по категоријама, тачније по кубикажи џипова – објаснио је Драган Бојић, председник удружења љубитеља џипова „Тропер“.

На посебно уређеном полигону од 12 километара одржане су „софтвер 1“ и „софтвер 2“ трке за теренце до 3.000 кубика и преко, док је кружна стаза, намењена за хард трку, била брзински испит уз екстремну вожњу џиповима прилагођеним за овакву врсту терена. Био је то и најтежи полигон, дужине од око шест километара, на путу за Стару монтажу, који је измамио највише уздаха свих посматрача.

– Сви овде су љубитељи брзе, али сигурне вожње, заљубљеници у природу, беспућа, авантуре – каже Бојић.

Т. К.

/// Фото: Милан Цвијетић

CIP – Каталогизација у публикацији
Народна библиотека Србије, Београд 658(497.11)(085.3)
ЕЛЕКТРОПРИВРЕДА Србије Енергија Колубара ЕПС Енергија Колубара / главни и одговорни уредник Ана Павловић. -
2017, бр. 1 (нов.) - . - Лазаревац : Електропривреда Србије, 2017- (Инђија : Komazes comp). - 30 cm
Месечно. - Је наставак: Колубара (Лазаревац) = ISSN 1451-2890
ISSN 2560-5143 = ЕПС Енергија Колубара
COBISS.SR-ID 250299404

